

ДНІ НАУКИ В НДІ УКРАЇНОЗНАВСТВА В РАМКАХ ПРОВЕДЕННЯ X ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ФЕСТИВАЛЮ НАУКИ (19–21 ТРАВНЯ 2016 Р.)

Популяризація досягнень науки, залучення молоді до наукових досліджень, піднесення авторитету і престижу науки в українському суспільстві є одною з найгостріших проблем в Україні. Мета проведення Фестивалю науки в Україні – поширити наукове знання серед громадськості, сприяти формуванню позитивного ставлення до науки, викликати інтерес та повагу до науки з раннього віку, підвищити престиж професії вченого та викладача в суспільстві. Сучасна концепція Фестивалю науки походить з Великої Британії. Європейський досвід підтверджує ефективність фестивалів науки, а поширення фестивального руху стає закономірним явищем у всьому світі. Під час фестивалю проводиться велика кількість заходів по всій Україні, розрахованих на різні категорії учасників: дні відкритих дверей в академічних установах і вищих навчальних закладах, виступи провідних вчених з популярними лекціями, екскурсії до лабораторій та музеїв, круглі столи, виставки, презентації інноваційних розробок, демонстрації науково-популярних фільмів, інтерактивні фізичні шоу, наукові кафе, наукові пікніки, науковий театр тощо. Зміст цих заходів охоплює всі дисципліни: від соціальних і гуманітарних наук до природознавства [1].

До проведення X Всеукраїнського фестивалю науки долучився Науково-дослідний інститут українознавства, одним із головних напрямків діяльності якого є популяризація доробку науковців у сфері українознавства та національно-патріотичне виховання [2].

19 травня відбулася експертна наукова дискусія щодо перегляду **документального фільму «Українська революція» режисера Івана Канівця**, знятого на основі спогадів одного з військових діячів періоду Української національно-демократичної революції 1917–1921 рр. генерал-хорунжого Армії УНР Всеволода Петріва, командира полку ім. кошового отамана Костя Гордієнка, що пробився на Україну з Західного фронту (територія Білорусі) і став на захист молоді української держави під час наступу більшовицьких військ на Київ у січні 1918 р., зокрема, відіграв вагомий роль у придушенні повстання київських більшовиків проти Центральної Ради.

Експертами і модераторами зустрічі були доктор історичних наук, завідувач відділу історичних студій НДІУ Павло Гай-Нижник, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України Михайло Ковальчук. Після перегляду фільму відбулася цікава та змістовна наукова дискусія, в якій взяли участь режисер фільму Іван Канівець, кандидат історичних наук, директор НДІУ Богдан Галайко, доктор історичних наук, професор, заступник директора НДІУ Арсен Зінченко, кандидат філологічних наук, завідувач відділу української філології НДІУ Анатолій Ціпко, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу української етнології НДІУ Сергій Наливайко, кандидат історичних наук, завідувач відділу української етнології НДІУ Юрій Фігурний.

Під час дискусії зверталась увага на значення цього фільму для об'єктивного висвітлення української революції 1917–1921 рр., відповідності подій, відтворених за спогадами В. Петріва, історичній хронології, деталям, ролі тих чи інших постатей того часу. Учасники дискусії висловили спільну думку про важливість цієї документальної картини для справи національно-патріотичного виховання воїнів української армії, всіх українців у період агресії путінської Росії проти України і побажали автору фільму подальших творчих успіхів у розпочатій ним справі.

У цей же день пройшов семінар-дискусія «Культурний ландшафт Києва та околиць» за участю голови правління Київської міської організації Національної спілки краєзнавців України, доцента кафедри етнології та краєзнавства КНУ імені Тараса Шевченка Олександра Гончарова, члена Ліги екскурсоводів

Києва Валерія Лисенка та викладача Інституту туризму, економіки і права Інни Мартинюк.

Проект «Культурний ландшафт Києва та околиць» був здійснений співробітниками Науково-дослідного інституту українознавства під керівництвом антрополога Марини Гримич у межах наукового напрямку «Антропология простору». Ядро дослідницької групи склали науковці Інституту: доктор історичних наук Марина Гримич, кандидат історичних наук Олена Брайченко, кандидат історичних наук Оксана Овсіюк, кандидат історичних наук Олена Соболева, кандидат історичних наук Тіна Полек. Партнерами проекту стали Спілка краєзнавців України, Ліга екскурсоводів Києва, Центр міської історії Центрально-Східної Європи (Львів), Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського, Київський університет туризму, економіки і права,

Центр урбаністичних студій НУ «Киево-Могилянська академія», Будинок-музей Тараса Шевченка.

Керівник проекту Марина Гримич виступила з доповіддю про дефініції культурного ландшафту та методи його вивчення. Дослідниця окреслила культурний ландшафт як ключове поняття, пов'язане з організацією та сегментацією простору, та зауважила, що воно окреслює культурну «надбудову» до того чи іншого природного ландшафту. У контексті Києва доцільно говорити, наприклад, про Дніпро та культурні практики, з ним пов'язані, а також про київські околиці, ним затоплені. Зрештою, М. Гримич зазначила, що проект «Культурний ландшафт Києва і околиць» досліджує простір, його сприйняття людьми, модифікацію в індивідуальній чи колективній пам'яті,

аматорській літературі та фольклорі, а також прив'язаність людини до певного сегмента простору (топофілія) або ж всілякі фобії, з ним пов'язані.

Олена Брайченко проаналізувала відображення суспільних змін у культурному ландшафті українського села ХХ ст. На думку дослідниці, особливо яскраво помітні зміни у публічному просторі, адже одні і ті ж місця в один період могли ставати осередком життя села, а в інший – повністю втрачати своє значення.

Оксана Овсіюк простежила динаміку кінотеатрів у культурному ландшафті Києва та розвиток кіно як міського виду дозвілля у 1896–1945 рр. На її думку, вивчення колишніх об'єктів та їхнього розташування у просторі сучасного Києва наповнює місця конкретним змістом.

Тіна Полек розповіла про балкони в культурному ландшафті Києва.

Дослідниця окреслила причини, які змушують містян склити та розширювати балкони, а також запропонувала шляхи подолання цієї міської проблеми. На думку Т. Полек, засклений балкон – це свідчення певної потреби, він зникне лише тоді, коли вона буде діагностована і вряхована.

Після виступів учасниць проекту слово взяли О. Гончаров, який розповів про вивчення культурного ландшафту у сучасному українському краєзнавстві, та В. Лисенко, який наголосив на важливості цієї теми під час проведення екскурсій столицею¹.

Логічним завершенням цього дня стала зорганізована НДІУ спільно з видавництвом «Джура» (Тернопіль) та Київським міським будинком учителя **презентація книги доктора історичних наук, професора Миколи Лазаровича «Легіон Українських січових стрільців. Формування, ідея, боротьба»**. Ця фундаментальна праця – найбільш ґрунтовне натепер в українській історичній науці дослідження світоглядної генези, ідеологічних підстав та інституційних форм розгортання стрілецького руху, учасникам якого судилося вперше після Полтавської катастрофи та більш ніж 200-літнього по тому панування деспотичної Московщини підняти українську зброю в обороні невід’ємного права нашого народу на вільне життя.

Однак книга ця прикметна не тільки своїм поважним аналітичним дискурсом, а й постаттю її автора – історика, педагога, сумлінного й ерудованого дослідника (науковій громадськості добре знаний цілий шерех його праць, серед

¹ Результати дослідження наукового проекту «Культурний ландшафт» були презентовані у Національному історичному музеї України 21 травня.

яких особливо вирізняється монографія «Голодомор 1932–1933 років в Україні: передумови, механізми здійснення, наслідки»), який з початком російської агресії добровільно пішов на фронт, упродовж року воював у складі 14-ї окремої механізованої бригади. Можливо, саме з огляду на це зустріч із відомим тернопільським істориком викликала інтерес не лише у науковців, а й у політиків та громадських активістів (чудову пісню подарувала учасникам знаний волонтер, заслужена артистка України Жанна Боднарук). «Легіон Українських січових стрільців» Миколи Лазаровича, – наголосив директор НДІУ Богдан Галайко, який модерував цю презентацію, – належить до того типу досліджень, у яких наукова виваженість вченого не протистоїть його патріотичній настанові, а підсилює її. Перед нами – справді зразок сучасного комплексного підходу, у координатах якого історик спирається на поважну джерельну базу, досконало знає увесь контекст досліджуваної ним епохи і водночас володіє здатністю почути сучасну добу, у якій ми маємо відповісти на ті ж питання, які сто років тому поставили перед Україною Лицарі Червоної Калини».

20 травня на виставку «Українська Повстанська Армія: історія нескорених», яка експонується в Науково-дослідному інституті українознавства, завітали представники Київського університету туризму, економіки і права (студенти 1 курсу кафедри соціально-гуманітарних дисциплін). Директор Інституту Богдан Галайко ознайомив студентів з документами, а саме з матеріалами архівів СБУ, листівками повстанців, підпільною літературою, фото та щоденниками членів ОУН і вояків УПА.

Студенти дізналися про розгортання повстанської боротьби, структуру УПА, щоденне життя повстанців, закордонні рейди УПА та боротьбу радянських спецслужб з українськими повстанцями.

З метою популяризації доробку науковців, а також для обміну ідеями, концепціями та досвідом щодо національно-патріотичного виховання НДІУ співпрацює з Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України, Національним музеєм історії України, Київською міською організацією Національної спілки краєзнавців України, Лігою екскурсиводів Києва, Київським університетом туризму, економіки і права, Київським міським будинком учителя.

Проведення публічних заходів, зокрема Всеукраїнського фестивалю науки, дає можливість не тільки продемонструвати нові досягнення та інтелектуальний потенціал вчених, але й інтегрувати результати їх роботи в європейський освітньо-науковий простір.

Дні науки сприяють пошуку партнерів та потенційних замовників наукової продукції, стимулюють розвиток інтелектуального потенціалу України. Таким чином, спираючись на європейське бачення і підходи до наукової політики, НДІУ і надалі долучатиметься до проведення Всеукраїнського фестивалю науки задля ефективного поширення знань серед громадськості та національно-патріотичного виховання дітей і молоді.

ДЖЕРЕЛА

1. Всеукраїнський фестиваль науки. – Режим доступу: <http://festival.nas.gov.ua/page/open/10>
2. Положення про Науково-дослідний інститут українознавства, затверджене наказом МОН України від 29.08.2014 р., № 962.

P.S. Автор матеріалу висловлює вдячність науковим співробітникам С. Губському, Т. Полек, О. Хоменку за підготовку інформації про проведення наукових заходів.

Денис ТОЛОЧКО
вчений секретар НДІУ